

2014-10-23
Remissvar
Arbetsdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar: Visselblåsare. Stärkt skydd för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden (SOU 2014:31)

Arbetsdepartementet har gett Akademikerförbundet SSR möjlighet att yttra sig över rubricerat betänkande.

Betänkandet i korthet

Utredningen föreslår en ny arbetsrättslig lag som ger rätt till skadestånd om arbetstagaren drabbas av repressalier när hon/han slagit larm om allvarliga missförhållanden i arbetsgivarens verksamhet. Lagen reglerar inte arbetstagarens rätt att slå larm i sig. Lagen ska ge ett stärkt skydd och gälla parallellt med annan reglering. Avvikelse från lagen får göras genom centrala kollektivavtal.

Lagen gör skillnad mellan externa och interna larm. Med externa larm avses att arbetstagaren offentliggör uppgifter eller vänder sig till en myndighet. Med interna larm avses att arbetstagaren vänder sig till arbetsgivaren. Arbetstagaren kan också ha skydd enligt lagen vid larm till sin fackliga organisation, om organisationen har kollektivavtal med arbetsgivaren.

För skydd vid externa larm gäller att

- det är fråga om ett larm om allvarliga missförhållanden i arbetsgivarens verksamhet
- arbetstagaren som huvudregel har slagit larm internt först
- arbetstagaren vid tidpunkten för larmet har fog för uppfattningen att sakförhållandena är riktiga.

För skydd vid interna larm och larm till arbetstagarorganisation gäller att

- det är fråga om ett larm om allvarliga missförhållanden i arbetsgivarens verksamhet.

Med allvarligt larm avses förhållanden som skäligen kan misstänkas avse brott på vilket fängelse kan följa eller därmed jämförliga missförhållanden.

Utredningen föreslår att det i arbetsmiljölagen införs en skyldighet för alla arbetsgivare att vidta åtgärder som skapar förutsättningar för att arbetstagare ska kunna slå larm internt – t.ex. interna rutiner för larm eller andra åtgärder som underlättar sådana larm. Skyldigheten gäller endast i den utsträckning verksamheten kräver det.

Utredningen föreslår ett skydd för visselblåsares identitet vid larm. Det införs en regel om tystnadsplikt för den som mottagit ett internt larm enligt

arbetsgivarens interna rapporteringsrutiner. Motsvarande regel införs för det allmännas verksamhet i offentlighets- och sekretesslagen.

Våra kommentarer

Akademikerförbundet SSR är positiva till och ser behovet av en ny lagstiftning till skydd för arbetstagare som slår larm. Som utredningen beskriver är det ett viktigt samhällsintresse att uppgifter om missförhållanden kommer fram och att det ofta är anställda som har kunskap om och inblick i hur verksamheten bedrivs. Idag finns skyddet för visseblåsare i flera olika rättsregler och rättsläget är svåröverskådligt och komplext. Det är därför angeläget med en lagstiftning som ger arbetstagare skydd mot repressalier från arbetsgivaren och som gör att arbetstagare vågar slå larm om missförhållanden i arbetsgivarens verksamhet. Det leder till en ökad öppenhet på våra arbetsplatser och bidrar till ett bättre arbetsklimate där det blir naturligt att påtala missförhållanden.

Däremot anser Akademikerförbundet SSR att det inte ska ställas krav på allvarliga missförhållanden för att arbetstagaren ska erhålla skydd vid interna larm eller larm till sin fackliga organisation. Det är viktigt att alla missförhållanden kommer fram. Det är inte rimligt att arbetstagaren måste bedöma hur allvarliga missförhållanden är innan hon/han larmar internt eller till sin fackliga organisation. Med det kravet finns risk arbetstagare inte vågar slå larm. Utredningens skäl till att ställa krav på allvarliga missförhållanden vid interna larm och larm till den fackliga organisationen är att det annars kan bli många tvister som gäller konflikter och arbetsledningsbeslut. Akademikerförbundet SSR delar inte den bedömningen. Konflikter och arbetsledningsbeslut utgör som regel inte missförhållanden och den typen av frågor hanteras på andra sätt mellan arbetstagare, arbetsgivare och den fackliga organisationen.

Vid externa larm menar Akademikerförbundet SSR att det kan vara rimligt med krav på allvarliga missförhållanden som utredningen föreslår. Vi tycker också det är rimligt att man som huvudregel först larmar internt, men att det är viktigt att det finns utrymme för att i vissa fall larma externt direkt.

Det är centralt att en lagstiftning inom detta område blir tydlig och enkel, så att alla arbetstagare förstår den och kan bedöma när man har ett skydd mot repressalier. Akademikerförbundet SSR är tveksamma till om den förslagna lagen uppfyller dessa krav. En svårighet ligger i att denna lag ska ge ett stärkt skydd och gälla parallellt med annan reglering. En annan svårighet är vad begrepp som allvarliga missförhållanden, skäligen åtgärder och befogad anledning innebär. Det krävs tydliga och vägledande exempel i en kommande proposition.

Det är bra att den nya lagstiftningen omfattar alla arbetstagare. Utredningen föreslår däremot inget skydd mot repressalier för inhyrda arbetstagare som slår larm om missförhållanden hos kundföretaget. Akademikerförbundet SSR anser att även inhyrda arbetstagare måste omfattas av ett skydd mot repressalier. Det bör utredas närmare hur en sådan reglering kan utformas. I diskrimineringslagen finns en typ av reglering som bl.a. gäller inhyrda. I vissa typer av mål anses den som utför arbete som inhyrd som arbetstagare och den hos vilken arbetet utförs anses som arbetsgivare.

Akademikerförbundet SSR tycker att arbetstagaren ska kunna vända sig till sin fackliga organisation med ett larm och få skydd enligt lagen. Det ska dock inte krävas att den fackliga organisationen har kollektivavtal med arbetsgivaren.

Som beskrivits ovan är det ett viktigt samhällsintresse att missförhållanden kommer fram och det är fråga om en skyddslagstiftning för arbetstagaren. Akademikerförbundet SSR anser därför att lagen ska vara tvingande, trots att förbundet i andra sammanhang förespråkar semidispositivitet och lösningar genom kollektivavtal.

Heike Erkers
Förbundsordförande
heike.erkers@akademssr.se

Ullika Dalén
Chefsjurist
ullika.dalen@akademssr.se